

АНОТАЦІЯ

Ковальчук М.В. Принципи формування предмета політології в її історії. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія». – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2023.

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена необхідністю чіткого визначення проблематичності концептуалізації предмета політології. Попри методологічну фундаментальність проблеми предмета політології, ця тема розглядалася лише в межах наукових статей. Тобто можна констатувати відсутність ґрунтовних досліджень з означеною тематики. Це дає змогу стверджувати про наявність так званих «білих плям» в українському науковому дискурсі політології в межах цієї проблематики, що зумовлює актуальність дослідження. Зокрема, недостатньо опрацьовано вплив соціокультурної реальності на пояснення предмета політичної науки. Однією з основних причин відсутності ґрунтовних досліджень цієї проблематики є її комплексність та методологічна складність, оскільки політологія це наука, об'єктом дослідження якої постає сфера життя суспільства, яка постійно змінюється й трансформується, знаходиться в безпосередній взаємодії з науковим середовищем та володіє потенціалом прямого впливу на нього. Внаслідок наявності великої кількості методологічних традицій до концептуалізації предмета політології, а також відсутності чіткої його дефініції, важливо зосередитись не лише на предметі політології, а й на принципах, які лежать в основі його формування. Такий підхід дає змогу використовувати динамічність і постійні уточнення предметного поля політології не лише для з'ясування проблематичності цієї теми, але й для з'ясування різних чинників його формування.

У дисертаційній роботі досліджено специфіку предмета політології крізь призму його мінливості та загальності, уточнено співвідношення понять «об'єкт» та «предмет» дослідження політичної науки. З'ясовано: специфіку

впливу загальнонаукових принципів формування методологічного дискурсу науки у сфері політології на окреслення її предмета; аспект часово-просторової детермінованості знання про політику з точки зору його фізичного та соціального проявів; ідеологічну складову формування політологічного дискурсу крізь вплив політичної системи на формування предметного поля політології; вияв соціальної раціональності як визначальної складової концептуалізації предметного поля політичної науки. Продемонстровано дію часово-просторової й ідеологічної детермінант, а також принципу соціальної раціональності на формування політологічного дискурсу в Україні. Це реалізовано виконанням головних завдань дисертаційної роботи: досліджено стан опрацьованості проблематики предмета політології; визначено рівень уніфікованості досліджень цієї теми; проаналізовано й систематизовано головні парадигми визначення предмета політології згідно з типом їх методологічних установок (включно з основними напрямками політологічних досліджень); охарактеризовано головні проблеми чіткого визначення предмета політології через його динамічну природу; обґрунтовано суть методологічної різниці між предметом та об'єктом політології; окреслення межі предметного поля політології й ситуації його зміни; виокремлено внутрішні та зовнішні закономірності процесу концептуалізації предмета політології, характеристику впливу міждисциплінарних принципів формування предметного поля науки на методологічний дискурс політології; проаналізовано процес трансформації українського політологічного дискурсу крізь призму зміни дії методологічних принципів формування предмета політології.

З огляду на зазначене, об'єктом дослідження дисертаційної роботи є політична наука як система знання про політику. Предметом дослідження є саме предмет політології, методологічні принципи його формування та їх концептуалізація в соціальному, історичному й науковому дискурсах. Теоретико-методологічну основу дослідження становить комплексний міждисциплінарний підхід із використанням пізнавального інструментарію та дослідницьких стратегій, розроблених авторами, як-от: К.-О. Апелъ, Г. Башляр, Т. Кун, Г. Патнем, К. Поппер, П. Фейерабенд. Методологія роботи передбачає

звернення до теоретичних підходів щодо трактування й розмежування понять «об'єкт» і «предмет» дослідження.

Для вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі використано загальнонаукові принципи формування предметного поля науки із адаптацією їх методологічних аспектів для застосування у межах політологічного наукового дискурсу, а також низку дослідницьких методів, які пов'язані з метою дослідження і дослідницькими завданнями, зокрема *спеціальні методи дослідження*: структурно-функціональний (для вичленовування структурних елементів політичної, наукової й соціальної систем і їх проявів у формуванні меж предметного поля політології); історичний (для окреслення історичної генези підходів до концептуалізації предмета політичної науки та його історичного контексту). Безпосередньо в організації пізнавального процесу використано *загальнонаукові методи*: дедукція, що дозволяє прослідкувати логічно-наслідкові зв'язки формування методології політичної науки на основі опрацювання загальнонаукових методологічних принципів; індукція, а саме у процесі дослідження загальнонаукових установок; аналіз, що застосовувався в опрацюванні літературної бази; синтез – для поєднання основних результатів дослідження у галузі точних й природничих наук із соціально-поведінковими науками, політологією зокрема; порівняння – у контексті співставлення предметної проблематики в точних і соціально-поведінкових науках; абстрагування, зокрема від комплексної природи дії принципів формування предмета політології задля чіткої їхньої концептуалізації; метод аналогій, що дозволяє провести чіткі паралелі між загальнонауковими процесами в дискурсі точних наук і в політології.

Наукова новизна результатів проведеного дослідження зумовлена такими положеннями, а саме **вперше**:

– виокремлено методологічні принципи формування предмета політології на основі звернення до загальнонаукових закономірностей розвитку наукового знання. До принципів формування предмета політології віднесено: 1). Часово-просторовий принцип. Обґрунтовується фундаментальність категоріальної пари «час–простір» для побудови логічно-наслідкових зв'язків між явищами

фізичної та політичної реальностей. Демонструється взаємозв'язок між формуванням предметного поля політології й типом концепції політичного часу, що закладена в основу здійснення політичного процесу. Характеризується означення політичного простору крізь призму конструювання конкретного типу суспільства від закладеної в ці процеси концепції часу. Розглядається концепція історизму як ілюстрація формування політичного дискурсу на основі лінійної моделі соціального часу. 2). Ідеологічний принцип. Полягає в ідеологізації наукового дискурсу політології, що спричиняється специфікою її об'єкта дослідження. Окреслюється внутрішня ідеологізованість наукового дискурсу (зумовлена загальнонауковими аспектами розвитку наукового знання) і зовнішня (притаманна політичній науці через її тісну взаємодію з політичною системою), унаслідок чого предметне поле політології може чітко детермінуватись ідеологічними, а не науковими межами. 3). Принцип соціальної прийнятності. Йдеться про тісний взаємовплив політологічного наукового дискурсу й соціуму, що полягає у прямій детермінації предметного поля політології запитами соціальної системи. У такий спосіб предмет політології окреслюється межами актуалізованих суспільством проблем і явищ з одного боку, а з іншого – домінуючим типом соціальної раціональності, яка замикає теми політологічних досліджень своїми межами. Цей принцип полягає в чіткій підпорядкованості та взаємній детермінованості наукового дискурсу й суспільної системи, що характеризується необхідною відповідністю досліджень політичної науки суспільним нормам, аксіологічним та етичним ідеалам соціуму;

– запропоновано методологічний підхід до розуміння принципів формування політологічного дискурсу та його предмета як постійної взаємодії суспільства, ідеології, науки та політичної системи, що акумулюється у часово-просторовій системі координат розвитку політичного процесу. Кожен принцип формування предмета політології є багатокомпонентним і складним у своєму функціонуванні, аніж напряму впливає на межі функціонування інших принципів. Предмет політичної науки є результатом комплексного впливу, що полягає у взаємодії всіх принципів. Політологічний дискурс набуває

характеристик відкритості чи закритості, що є сигналізатором його стану й порушення рівноваги у структурі взаємовпливу методологічних принципів. Чим більша перевага дії одного з принципів, тим більше концептуалізується проблема закритості політологічного дискурсу й віддаленість предметного поля політології від реальних потреб суспільства й політичної системи;

– здійснено детальний огляд історії еволюції предметної області політології в Україні крізь призму дії принципів на її формування. Характеризується дія принципів формування предмета політології в межах політологічного дискурсу України, що простежується у трансформації ідеологічного впливу крізь політичні зміни в Україні, унаслідок чого крізь здійснення процесів демократизації й вестернізації в політичній сфері відбулася демократизація й вестернізація політичної науки. Трансформація політологічного дискурсу в межах України супроводжувалася прямою зміною детермінант формування наукового дискурсу крізь призму часово-просторового, ідеологічного і принципу соціальної прийнятності. У контексті зміни політичного дискурсу України ілюструється взаємопов'язаність усіх політичних і соціальних процесів, що напряду кристалізується у принципах формування наукового дискурсу, зокрема політологічного, і його предмета.

Уточнено:

– розуміння принципу наукового плюралізму. Обґрунтовано його необхідність та особливість у межах методології політичної науки. Охарактеризовано ситуацію відкритості наукового дискурсу через здійснення принципу плюралізму як основну умову здійснення суспільствознавчого наукового дискурсу. Принцип плюралізму в науці розглядається основним конструктивним началом, що забезпечує постійний приріст наукового знання. У межах політології цей принцип трансформується в основну характеристику її раціональності через міждисциплінарність політичної науки;

– розуміння предмета політології крізь призму його методологічних особливостей. Переосмислюється методологічна складність у визначенні предмета політичної науки, що пояснюється його динамічністю та непостійністю як з точки зору соціально-історичних детермінант, так і згідно

конкретного типу обраної дослідником методології. Поняття «предмет» політології необхідно трансформується й уточнюється відповідно до соціальних та політичних метаморфоз у суспільстві, що відображає його соціальну природу, унаслідок чого розширюються межі предметного поля політичної науки, що можна охарактеризувати як сталий процес. Предмет політології трактується як комплексний конструкт, що містить різноманітні аспекти проявів політичної реальності;

– аналіз процесу деідеологізації політичної науки в Україні. Із розпадом СРСР і здобуттям Україною незалежності відбувся перехід від закритого до відкритого типу наукового дискурсу, унаслідок чого в межах суспільствознавчого знання відбулися процеси виходу з-під ідеологічного. Це призвело до заміни марксистської парадигми наукостворення на позитивістську. Політична наука України в процесі свого існування підпадала під різноманітні впливи методологічних традицій і принципів, а зміна парадигми суспільствознавства відбулася внаслідок політичних метаморфоз. Тож історія політології в Україні володіє потенціалом бути ілюстративною базою для пояснення дії принципів формування предметного поля політології.

Набули подальшого розгляду:

– методологічні принципи розвитку наукового дискурсу, зокрема такі, як історизм, соціальна прийнятність та ідеологічний принцип. Політична наука у процесі свого розвитку від зародження до повної інституціоналізації пройшла низку методологічних метаморфоз, що відображалось на предметі, засобах і методології досліджень, унаслідок чого її становлення проходило етапи, які властиві усім системам наукового знання. Отже, розроблені принципи розвитку наукових теорій і формування їх предметів можуть бути адаптовані до застосування в методології політичної науки, що простежується через міждисциплінарність політичної науки, а також її всезростаюче наближення до чіткості точних наук;

– дослідження впливу зовнішніх і внутрішніх відносно науки факторів на розвиток наукового знання, а саме ідеології та соціальної системи. Із точки зору методологічного дискурсу наука підпадає під вплив суспільних факторів,

оскільки науковий дискурс розгортається в межах соціальної прийнятності. Це є зовнішніми його детермінантами, яким притаманна політична ідеологізованість, що проникає в науковий дискурс під час здійснення горизонтальних комунікативних процесів у його структурі. Із іншого боку, науковий дискурс необхідно підпадає під вплив внутрішніх процесів наукового співтовариства з точки зору його ідеологізованості, а саме у контексті «віри» в усталені методологічні принципи. У межах політології ці принципи набувають нових проявів крізь призму більшої безпосередності зв'язку між предметом дослідження та самим дослідником;

– розмежування понять «предмет» і «об'єкт» політології. У методології політичної науки існує можливість її визначення через поняття об'єкта, унаслідок чого дослідники схильні визначати політологію у вузькому й широкому значеннях. Вузьке значення характерне для визначень політичної науки крізь призму її предмета, а широке – об'єкта. Така ситуація в політологічному дискурсі створює додаткову проблематичність у визначенні предмета політології. Тож уточнення чіткого розмежування понять «об'єкт» і «предмет» політології дозволяє уникнути логічної помилки «підміни понять» у процесі концептуалізації предметного поля цієї науки, бо «предмет» науки є основним поняттям для визначення та інституціоналізації наукової системи як незалежної. І саме це поняття повинно слугувати основною підставою для визначення політичної науки.

Теоретичне й практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що ключові результати дослідження є уточнюючими удосконаленнями понятійно-категоріального апарату політичної науки. В межах методології політології результати дослідження можна застосовувати як схематичне зображення конструювання політологічного дискурсу. Виокремлюючи елементи прояву дії принципів формування предмета політології – передбачати структурні зміни його поля. У процесі здійснення наукового політологічного дискурсу можна виокремлювати переважаючу дію одного з методологічних принципів, характеризуючи стан політичної системи і рівень її впливу на наукове середовище в галузі політології.

Результати дослідження ілюструють проблематичність й комплексність у процесі концептуалізації предмета політології, що нівелює можливість його чіткої дефініції. Внаслідок чого пропонується альтернативний розгляд питання формування предмета політології крізь призму дії методологічних принципів, закладених в алгоритмі його конструювання, і які є детермінантами рамок предметного поля політології.

Ключові слова: політологія, історія політичної науки, методологія політології, критична теорія, соціальна раціональність, принцип, цінності, об'єкт і предмет дослідження, демократія, політичні інститути, теорія політики, теорія політичних систем і їх елементів, теорія міжнародних відносин, політична ідеологія.

ABSTRACT

Kovalchuk M.V. Principles of Formation of the Subject of Political Science in its History. – Qualifying research on the rights of the manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 05 "Social and Behavioural Sciences", speciality 052 "Political Science" - Ivan Franko National University of Lviv. – Lviv, 2023.

The thesis examines the specifics of the subject of political science through the prism of its variability and generality, clarifies the correlation between the concepts of "object" and "subject" of political science research. The article reveals the specifics of the influence of general scientific principles on the formation of the methodological discourse of science in the field of political science; the aspect of temporal and spatial determinism of knowledge about politics in terms of its physical and social manifestations; the ideological component of the formation of political discourse through the influence of the political system on the formation of the subject field of political science; the manifestation of social rationality as a defining component of the conceptualization of the subject field of political science. It demonstrates the influence of temporal-spatial and ideological determinants, as well as the principle of social rationality on the formation of political discourse in Ukraine. This is realized by fulfilling the main tasks of the dissertation: studying the state of development of the subject of political science, determining the level of unification of research on this topic; analyzing and systematizing the main paradigms of defining the subject of political science in accordance with the type of their methodological settings, including the main areas of political science research; characterizing the main problems of a clear definition of the subject of political science due to its dynamic nature; characterizing the methodological difference between the subject and object of political science.

The relevance of the topic of the dissertation is due to the need to clearly articulate the problematic nature of the conceptualization of the subject of political science, which is why different concepts of the subject of political research are formed within different methodological schools. Despite the methodological fundamental nature of the issue of the subject of political science, this topic has been

addressed only in scientific articles. And within the framework of dissertation research, it was only cursory and partial, which allows us to assert the existence of a "white spot" in the Ukrainian scientific discourse of political science on this topic. This is due to the insufficient study of the principles of formation of the subject of political science in different historical epochs within the Ukrainian political science discourse, from the point of view of the methodological level of research. In particular, there is a lack of methodological analysis of the influence of a certain socio-cultural reality on the establishment of the subject of political science. Nevertheless, it should also be noted that today's political discourse lacks a clear and unambiguous understanding of the subject of political science, which is the reason for manipulative processes in constructing of the political outlook of an individual. One of the main reasons for the lack of thorough research on this issue is its complexity and methodological difficulty, since political science is a science whose object of study is a sphere of society that is constantly changing and transforming, and which is in direct interaction with the scientific environment and has the potential to directly influence it. Due to the existence of a significant number of methodological approaches to the formation of the subject of political science, as well as the lack of a clear definition of it, it is rational to focus not only on the subject of political science, but also on the principles underlying its formation. Such an approach allows us to use the dynamism and constant refinement of the subject field of political science not only as a problematic issue, but also as evidence of changes in the relationship, effect and direct influence of the principles of its formation.

Considering all of the above, the object of study of this thesis is political science as a system of knowledge about politics. The subject of the study is the subject of political science, the methodological principles of its formation and their conceptualization in social, historical and scientific discourses. The theoretical and methodological basis of the study is a comprehensive interdisciplinary approach using cognitive tools and research strategies developed by the authors, such as: K.-O. Apel, G. Bashlyar, T. Kuhn, G. Putnam, K. Popper, P. Feyerabend. The methodology of the work involves reference to theoretical approaches to the interpretation and distinction of the concepts of "object" and "subject" of research.

To solve the tasks set in the dissertation, the general scientific principles of forming the subject field of science with the adaptation of their methodological aspects for use within the political science discourse, as well as a number of research methods related to the purpose of the study and research tasks, in particular, *special research methods*: structural and functional (to identify the structural elements of the political, scientific and social systems and their manifestations in the formation of the boundaries of the subject field of political science and its historical context); *general scientific methods* were used directly in the organisation of the cognitive process: deduction, which allows to trace the logical consequences of the formation of the methodology of political science on the basis of the development of general scientific methodological principles; induction, namely in the process of studying general scientific attitudes; analysis, which was used in the study of the literature base; synthesis - to combine the main results of research in the field of exact and natural sciences with social and behavioural sciences, political science in particular; comparison - in the context of comparing subject matter in the exact and social and behavioural sciences; abstraction, in particular, from the complex nature of the principles of formation of the subject of political science for their clear conceptualization; the method of analogies, which allows to draw clear parallels between general scientific processes in the discourse of the exact sciences and political science

The scientific novelty of the results of the study is due to the following provisions, in particular, for the **first time**:

- the methodological principles of forming the subject of political science are identified on the basis of reference to the general scientific laws of development of scientific knowledge. The principles of formation of the subject of political science include: 1). The time-space principle. The author substantiates the fundamental nature of the categorical pair "time-space" for building logical and consequential links between the phenomena of physical and political realities. The article demonstrates the relationship between the formation of the subject field of political science and the type of the concept of political time, which is the basis for the political process. The definition of political space through the prism of constructing a

particular type of society from the concept of time embedded in these processes is characterised. The concept of historicism is considered as an illustration of the formation of political discourse on the basis of a linear model of social time. 2). Ideological principle. It consists in the ideologisation of the scientific discourse of political science, which is caused by the specifics of its object of study. The internal ideologisation of scientific discourse (caused by general scientific aspects of the development of scientific knowledge) and external ideologisation (inherent in political science due to its close interaction with the political system) are outlined, so that the subject field of political science can be clearly determined by ideological rather than scientific boundaries. 3). The principle of social acceptability. This refers to the close interconnection of political science discourse and society, which is the direct determination of the subject field of political science by the needs of the social system. In this way, the subject of political science is defined by the boundaries of problems and phenomena actualised by society, on the one hand, and, on the other hand, by the dominant type of social rationality that closes the topics of political science research within its limits. This principle is based on the clear subordination and mutual determinism of scientific discourse and the social system, which is characterised by the necessary compliance of political science research with social norms, axiological and ethical ideals of society;

- the thesis proposes a methodological approach to understanding the principles of formation of political science discourse and its subject as a constant interaction of society, ideology, science and political system, which is accumulated in the time-space coordinate system of the political process. Each principle of the formation of the subject of political science is multicomponent and complex in its functioning, rather than directly affecting the limits of the functioning of other principles. The subject matter of political science is the result of a complex influence, which is the interaction of all principles. Political science discourse acquires characteristics of openness or closure, which is a signal of its state and imbalance in the structure of mutual influence of methodological principles. The greater the predominance of one of the principles, the more the problem of the closeness of political discourse and the

remoteness of the subject field of political science from the real needs of society and the political system is conceptualised;

- a detailed review of the history of the evolution of the subject area of political science in Ukraine through the prism of the principles' influence on its formation is considered. The author characterises the effect of the principles of formation of the subject of political science within the political discourse of Ukraine, which can be traced in the transformation of ideological influence through political changes in Ukraine, which resulted in the democratization and westernization of political science through the processes of democratization and westernization in the political sphere. The transformation of political science discourse within Ukraine was accompanied by a direct change in the determinants of scientific discourse formation through the prism of time and space, ideology and the principle of social acceptability. In the context of the change in the political discourse of Ukraine, the interconnectedness of all political and social processes is illustrated, which is directly crystallized in the principles of formation of scientific discourse, including political science, and its subject matter.

Clarified:

- understanding of the principle of scientific pluralism. Its necessity and specificity within the methodology of political science are substantiated. It characterises the situation of openness of scientific discourse through the implementation of the principle of pluralism as the main condition for the implementation of social science scientific discourse. The principle of pluralism in science is considered to be the main constructive principle that provides a constant increase in scientific knowledge. Within political science, this principle is transformed into the main characteristic of its rationality due to the interdisciplinarity of political science;

- understanding the subject of political science through the prism of its methodological features. The methodological complexity in defining the subject of political science is reconsidered, which is explained by its dynamism and impermanence both in terms of socio-historical determinants and according to the specific type of methodology chosen by the researcher. The concept of "subject" of

political science needs to be transformed and clarified in accordance with social and political metamorphoses in society, which reflects its social nature, and as a result, the boundaries of the subject field of political science are expanding, which can be described as a sustainable process. The subject of political science is interpreted as a complex construct that includes various aspects of political reality;

- analysis of the process of de-ideologization of political science in Ukraine. With the collapse of the USSR and Ukraine's independence, there was a transition from a closed to an open type of scientific discourse, which resulted in the processes of breaking free from ideological knowledge within social science. This resulted in the replacement of the Marxist paradigm of scientific creation with a positivist one. In the course of its existence, political science in Ukraine has been subject to various influences of methodological traditions and principles, and the paradigm shift in social science has occurred as a result of political metamorphoses. Therefore, the history of political science in Ukraine has the potential to serve as an illustrative basis for explaining the principles of formation of the subject field of political science.

The following questions were further explored:

- methodological principles of scientific discourse development, in particular, such as historicism, social acceptability and ideological principle. Political science has undergone a number of methodological metamorphoses in the course of its development from its inception to full institutionalization, which has affected the subject matter, research tools and methodology, and as a result, its formation has passed through stages that are common to all systems of scientific knowledge. Therefore, the developed principles of the development of scientific theories and the formation of their subjects can be adapted to the methodology of political science, which can be traced back to the interdisciplinarity of political science, as well as its growing approximation to the rigour of the exact sciences;

- studying the influence of factors external and internal to science on the development of scientific knowledge, namely ideology and the social system. From the point of view of methodological discourse, science is influenced by social factors, since scientific discourse unfolds within the framework of social acceptability. These are its external determinants, which are characterized by political ideology that

penetrates scientific discourse through horizontal communication processes in its structure. On the other hand, scientific discourse is necessarily influenced by the internal processes of the scientific community in terms of its ideology, namely in the context of "faith" in established methodological principles. Within political science, these principles take on new manifestations through the prism of a more direct connection between the subject of research and the researcher;

- distinguishing between the concepts of "subject" and "object" of political science. In the methodology of political science, it is possible to define it through the concept of an object, which is why researchers tend to define political science in both narrow and broad terms. The narrow meaning is characteristic of definitions of political science through the prism of its subject, and the broad meaning - of its object. This situation in the political science discourse creates additional problems in defining the subject of political science. Therefore, clarifying the clear distinction between the concepts of "object" and "subject" of political science allows avoiding the logical error of "substitution of concepts" in the process of conceptualizing the subject field of this science, since the "subject" of science is the main concept for defining and institutionalising the scientific system as an independent one. And it is this concept that should serve as the main basis for defining political science.

The theoretical and practical significance of the findings is that the key results of the study are clarifying improvements to the conceptual and categorical tools of political science. Within the methodology of political science, the results of the study can be used as a schematic representation of the construction of political discourse. By highlighting the elements of the principles of formation of the subject of political science, it is possible to predict structural changes in its field. In the process of scientific political science discourse, it is possible to identify the predominant effect of one of the methodological principles, characterizing the state of the political system and the level of its influence on the scientific environment in the field of political science.

The results of the study illustrate the problematic and complexity in the process of conceptualizing the subject of political science, which makes it impossible to define it clearly. As a result, an alternative consideration of the issue of the formation

of the subject of political science through the prism of the methodological principles inherent in the algorithm of its construction, which are the determinants of the framework of the subject field of political science, is proposed.

Keywords: political science, history of political science, methodology of political science, critical theory, social rationality, principle, values, object and subject of research, democracy, political institutions, theory of politics, theory of political systems and their elements, theory of international relations, political ideology.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Наукові статті, опубліковані у періодичних наукових фахових виданнях

України:

1. Ковальчук М. Комунікативна відкритість, як складник предметного поля політології. *Вісник Львівського Університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2020. № 28. С. 153–160.
2. Ковальчук М. Методологія політичної науки крізь призму методології суспільних наук Карла Поппера. *Регіональні студії*. 2020. № 20. С. 162–167.
3. Ковальчук М. Політика як мистецтво управління людьми у філософсько-політичних концепціях Платона й Арістотеля. *Вісник Львівського Університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2019. № 22. С. 150–155.

Наукові статті, опубліковані у періодичних наукових виданнях інших

держав, які включені до міжнародної наукометричної бази

даних Web of Science:

1. Kovalchuk M., Shypunov H. Dialogic Basis of the Categories of “Openness” and “Tolerance” to the “Other” in Modern Political Discourse – Martin Buber and Gabriel Marcel. *Studia Warmińskie*, 58, 87–99. 2021. No. 58. P. 87–99.

Розділи у колективних монографіях:

1. Ковальчук М. Відкритість як складова політичного буття людини: комунікативний і діалогічний аспекти. *Людина і суспільство: філософські, психологічні та політологічні виміри*. : колект. монографія. Львів, 2022. Т. 3 : Антропологічні, суспільно-політичні та інституційні виміри розвитку демократії в Україні. С. 183–210.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Ковальчук, М., (2019). Політика як мистецтво у філософських концепціях Платона та Арістотеля. У: *Тези звітної наукової конференції філософського факультету, 7 лютого 2019, Львів, Україна*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. с. 128–130.
2. Ковальчук, М., (2020). Предмет політичних вчень епохи Середньовіччя. У: *Тези звітної наукової конференції філософського факультету, 6 лютого 2020, Львів, Україна*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. с. 81–83.
3. Ковальчук, М., (2021a). Біологічні засади політики в концепції політичного розвитку Ф.Фукуями. У: *«VII методологічні читання – сучасна політична наука: нові виклики та контексти (пам'яті професора Валерія Миколайовича Денисенка)»*, 11 грудня 2020, Львів, Україна. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. с. 193–195.
4. Ковальчук, М., (2021b). Семіотична природа політологічного знання. У: *«VIII Методологічні читання – Розвиток політичної науки в Україні: сучасні методологічні тренди та практичні виміри (пам'яті професора Валерія Миколайовича Денисенка)»*, 10 грудня 2021, Львів, Україна. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. с. 181–183.
5. Ковальчук, М., (2022). Рациональна прийнятність, як детермінанта предметного поля політології. У: *Тези звітної наукової конференції філософського факультету, 9 лютого 2022, Львів, Україна*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. с. 94–96.
6. Ковальчук, М., (2023). Співвідношення кайроса та хроноса крізь призму історичності політичного знання. У: *Тези звітної наукової конференції філософського факультету, 10 лютого 2023, Львів, Україна*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. с. 125–127.
7. Ковальчук, М. В., (2021). Семіотика як методологія політичної науки. У: *Тези звітної наукової конференції філософського факультету, 10 лютого 2021, Львів, Україна*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. с. 105–107.